

9. Сопко В. В., Завгородній В. П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. — К.: КНЕУ, 2004. — 412 с.

10. Управління фінансово-економічною безпекою: навчальний посібник. / [Кириченко О. А., Лаптев С. М., Пригунов П. Я., Захаров О. І. та ін.] ; за ред. чл.-кор. АПН України, к.ю.н, д.і.н, професора Сідака В. С. — К.: Дорадо-Друк, 2010. — 480 с.

11. Управління системою фінансової безпеки підприємства: автореф. дис. к.е.н.: 21.04.02 [Електронний ресурс] / Ю. Г. Кім; Вищ. навч. закл. «Університет економіки та права «КРОК». — К.: 2009. — 21 с. — укр. — Режим доступу: <http://www.nbuu.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 15 травня 2013 р.

УДК 657

В. В. Ходзицька, к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності,

Л. В. Івченко, к.е.н., доц.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ВИПЛАТАМИ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ НА ОСНОВІ АКЦІЙ У ВІДПОВІДНОСТІ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто методичні аспекти обліку операцій з виплатами, які здійснюються на основі акцій відповідно з міжнародними стандартами.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: облік, акції, міжнародні стандарти, платежі на основі акцій.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены методические аспекты учета операций с выплатами, которые осуществляются на основе акций в соответствии с международными стандартами.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: учет, акции, международные стандарты, платежи на основе акций.

ABSTRACT. The article deals with the methodological aspects of the accounting for transactions with payments that are made on the basis of the shares in accordance with international standards.

KEY WORDS: accounting, stocks, international standards, share-based payments.

Інноваційні процеси в Україні вимагають вдосконалення системи бухгалтерського обліку з точки зору нової інформації для задоволення потреб ринкових відносин. Тому вивчення міжнародних стандартів фінансової звітності є потребою часу та спрямоване на наближення вітчизняного обліку до обліку і звітності за міжнародними стандартами.

МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» регламентує відображення в звітності всіх придбань товарів і послуг, оплата яких здійснюється власними частковими інструментами компанії або коштами, у випадку якщо підлягаючій виплаті грошова сума визначається ціною акцій компанії (або інших часткових інструментів, таких як опціони).

До товарів, що використовуються в межах операцій з виплатами, заснованими на акціях, відносяться запаси, видаткові матеріали, основні засоби, а також нематеріальні та інші не фінансові активи. Нижче наведені приклади угод, що відносяться до сфери дії МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій»:

- колл-опціони, що надають працівникам право на придбання акцій компанії в обмін на надання послуг;
- права на подорожчання акцій, що надають право працівникам на виплати в сумі, обумовленої виходячи з ринкової ціни акцій компанії або акцій іншої компанії, що входить до складу тієї ж групи;
- внесок капіталу в натуральній формі (основних засобів) в обмін на акції або інші часткові інструменти;
- програми надання права власності на акції, відповідно до яких працівникам надається право на акції компанії в обмін на їхні послуги;
- оплата послуг зовнішніх консультантів, величина якої визначається виходячи з ціни акції компанії.

Мета МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» складається в регламентації відображення у фінансовій звітності операцій з виплатами, заснованими на акціях. Зазначений стандарт жадає від компанії обліку впливу операцій з виплатами, заснованими на акціях (включаючи витрати по операціях, що передбачає надання опціонів на акції працівникам), на показники звіту про прибутки і збитки, а також на фінансове становище компанії.

МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» вимагає від компанії визнання у своїй фінансовій звітності операцій з виплатами, заснованими на акціях, включаючи операції з працівниками й іншими сторонами, оплата по яких відбувається коштами, іншими акти-

вами або частковими інструментами компанії. Стандарт не передбачає виключень крім тих, котрі встановлені іншими міжнародними стандартами фінансової звітності у відношенні операцій.

МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» встановлює принципи оцінки визначає вимоги у відношенні трьох видів операцій з виплатами, заснованими на акціях:

1) операцій з виплатами, заснованими на акціях, з використанням часткових інструментів, коли компанія одержує товари або послуги як відшкодування за часткові інструменти компанії (включаючи акції або опціони на акції);

2) операцій із грошовими виплатами, заснованими на акціях, коли компанія здобуває товари або послуги шляхом прийняття зобов'язань по передачі постачальникові цих товарів або послуг грошових сум, обумовлених на основі ціни акцій компанії або інших часткових інструментів компанії;

3) операцій, коли компанія одержує або здобуває товари або послуги, і або компанія, або постачальник цих товарів і послуг має право вибирати форму оплати компанією: коштами або шляхом емісії часткових інструментів.

У відношенні операцій з виплатами, заснованими на акціях, з використанням часткових інструментів компанія повинна оцінити отримані товари або послуги і відповідне збільшення капіталу прямо по справедливій вартості, за винятком випадків, коли справедлива вартість не може бути оцінена досить надійно.

Якщо компанія не може досить надійно оцінити справедливу вартість отриманих товарів або послуг, від компанії потрібно оцінити їхню вартість і відповідне збільшення капіталу побічно, на основі справедливої вартості наданих часткових інструментів.

У відношенні операцій із працівниками й іншими особами, що надають аналогічні послуги, компанія повинна оцінювати справедливу вартість наданих часткових інструментів, тому що, як правило, неможливо досить надійно визначити справедливу вартість послуг, отриманих від працівника. Справедлива вартість наданих часткових інструментів оцінюється на дату надання.

У відношенні операцій зі сторонами, відмінними від працівників (і осіб, що надають аналогічні послуги), існує спростовувана презумпція, що справедлива вартість отриманих товарів або послуг може бути оцінена досить надійно. Справедлива вартість оцінюється на дату одержання компанією товарів або послуг. У тому випадку, як-

що презумпція спростовується, операція оцінюється на основі справедливої вартості наданих часткових інструментів. Зазначена справедлива вартість визначається на дату одержання компанією товарів або надання послуг протилежною стороною угоди.

У відношенні товарів або послуг, оцінюваних по справедливій вартості наданих часткових інструментів, МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» встановлює що при оцінці справедливої вартості акцій або опціонів на відповідну дату оцінки (як зазначено вище), умови вступу прав у силу, відмінні від ринкових умов не приймаються до уваги.

Замість цього, умови вступу прав у силу враховуються шляхом коректування кількості часткових інструментів при оцінці суми операції таким чином, щоб у підсумку визнана вартість товарів або послуг, отриманих як відшкодування за надані часткові інструменти, ґрунтується на кількості часткових інструментів, права на які будуть існувати. Відповідно, якщо права на надані часткові інструменти не набирають сили через неможливість у кінцевому рахунку, виконати неринкові умови вступу прав у силу, то суми по отриманих товарах або послугам не підлягають визнанню.

МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» вимагає, щоб справедлива вартість наданих часткових інструментів визначалася на основі ринкових цін з урахуванням умов надання таких ринкових інструментів. При відсутності ринкових цін справедлива вартість визначається за допомогою методу оцінки, що дозволяє встановити, яка була би ціна цих часткових інструментів на дату оцінки при здійсненні операції між обізнаними сторонами, що бажають укласти угоду.

МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» також встановлює вимоги у відношенні модифікації умов надання опціону або акції (наприклад, зміни ціни опціону) або анулювання, викупу або заміни наданих часткових інструментів шляхом надання інших часткових інструментів. Наприклад, незалежно від модифікації, анулювання або оплати часткових інструментів, наданих працівникам, МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій» передбачає загальні вимоги до компанії — враховувати, як мінімум, отримані послуги, оцінені на дату надання по справедливій вартості наданих часткових інструментів.

У відношенні операцій із грошовими виплатами, заснованими на акціях, стандарт вимагає від компаній оцінки придбаних товарів або послуг і виниклого зобов'язання по справедливій вартості

зобов'язання. Доти, поки по зобов'язанню не зроблена оплата, компанія повинна переоцінювати справедливу вартість зобов'язання на кожну звітну дату і на дату оплати. При цьому відповідні зміни вартості підлягають визнанню в звіті про прибутки і збитки за відповідний звітний період. У відношенні операцій з виплатами, заснованими на акціях, коли яка-небудь зі сторін має право вибирати форму оплати по операції (коштами або шляхом емісії часткових інструментів), від компанії потрібно враховувати таку операцію як операцію з грошовими виплатами, заснованими на акціях, якщо компанія прийняла зобов'язання по оплаті коштами (або іншими активами). Якщо ж таке зобов'язання не виникло, то відповідна операція відображається як операція з виплатою, заснованої на акціях, з використанням часткових інструментів.

Передачі часткових інструментів компанії її акціонерами сторонам, що поставили компанії товари або надав послуги (включаючи працівників), є операціями з виплатами, заснованими на акціях. Виключення складають випадки, коли передача здійснюється з метою, явно відмінної від оплати за поставлені компанії товари (або надані послуги).

Це положення також застосовується при одержанні компанією часткових інструментів від материнської компанії або передачі часткових інструментів іншій компанії однеї і тієї ж групи сторонам угоди, що поставили компанії товари або надали послуги. Операції з працівниками (або іншими сторонами), що діють у рамках своїх повноважень як власників часткових інструментів компанії, не є операціями з виплатами, заснованими на акціях.

Товари або послуги, що здобуваються компанією по операціях з виплатами, заснованими на акціях, варто визнавати в момент одержання. Компанія повинна визнати відповідне збільшення капіталу, якщо товари або послуги були придбані в рамках операції з виплатами, заснованими на акціях, з використанням часткових інструментів. У тому випадку, якщо ж товари або послуги були придбані в рамках операції з грошовою виплатою, заснованої на акціях, компанія повинна визнати зобов'язання. Коли товари або послуги, придбані в рамках операції з виплатою, заснованої на акціях, не можуть визнаватися як активи, їх варто відображати як витрати.

Акції, опціони на акції або інші часткові інструменти часто надаються працівникам у рамках пакета винагород, на додаток до

заробітної плати й інших видів винагород. Акції або опціони на акції іноді надаються в рамках бонусних угод, а не як частина базової винагороди, що покликано служити матеріальним стимулом для працівників залишатися в компанії або винагороджувати їх за зусилля по поліпшенню результатів діяльності своєї компанії.

У тих випадках, коли права на надані часткові інструменти набирають сили негайно, протилежна сторона угоди не зобов'язана надавати послуги протягом устанавленого терміну до одержання безумовних прав на ці часткові інструменти. Компанія повинна виходити з допущення, що послуги, надані іншою стороною угоди як відшкодування за часткові інструменти, уже придбані. У цьому випадку компанія повинна визнати, що на дату надання послуги були отримані в повному обсязі, відображаючи в звітності відповідне збільшення капіталу.

Якщо права на надані часткові інструменти не набирають сили доти, поки протилежна сторона угоди ще не відпрацювала встановлений термін, то компанії варто виходити з допущення, що послуги будуть здійснені в майбутньому протягом періоду вступу прав у силу. Компанія повинна враховувати такі послуги як надані протилежною стороною угоди протягом періоду вступу прав у силу, відображаючи в звітності відповідне збільшення капіталу.

На дату вступу прав у силу компанії варто переглянути оцінку з метою її приведення у відповідність з остаточною кількістю часткових інструментів, права на які набрали сили. Після дати вступу в силу компанії варто змінити суму по визнаних придбаних товарах або послугам, якщо згодом права на опціони на акції втрачаються, або минає термін дії опціонів.

Компанія вправі анулювати або замінити надання часткових інструментів. У такому випадку збільшення справедливої вартості визначається різницею між справедливою вартістю інструментів, що заміщають, і справедливою вартістю первісних інструментів. Таке заміщення розглядається як модифікація.

Компанія може анулювати або достроково оплатити винагороду без заміщення. При достроковому розрахунку компанія повинна негайно визнати сальдо, що було б враховане за період, що залишився.

При застосуванні у відношенні операцій з виплатами, заснованими на акціях, за участю сторін, відмінних від працівників,

замість дати надання варто використовувати дату придбання компанією товарів або надання послуг протилежною стороною угоди.

Дійсна вимога застосовується незалежно від яких-небудь модифікацій умов надання часткових інструментів або анулювання надання часткових інструментів, або розрахунку по них. Крім цього, компанія повинна визнати вплив модифікацій, що приводить до збільшення сукупної справедливої вартості угоди з виплатою, заснованої на акціях. У тому випадку, якщо компанія анулює надання часткових інструментів або здійснює розрахунок по них протягом періоду вступу прав у силу (за винятком випадків, коли відбувається позбавлення наданих прав через невиконання умов вступу прав у силу):

1) компанія повинна враховувати анулювання або розрахунок як прискорений вступ прав у силу і, відповідно, негайно відобразити в звітності суму, що підлягала б відображенню за послуги, отримані за період вступу, що залишився, прав у силу;

2) будь-які виплати працівникам у зв'язку з анулюванням надання часткових інструментів або розрахунках по них варто враховувати як викуп відсотків на капітал, тобто відрахування з капіталу. Виключення складають випадки, коли величина виплат перевищує справедливу вартість наданих часткових інструментів, оцінену на дату викупу. Будь-яке таке перевищення підлягає визнанню як витрата;

3) у тому випадку, якщо працівникові надаються нові часткові інструменти, і на дату надання таких нових часткових інструментів компанія ідентифікує їх як часткові інструменти, що заміщають анульовані інструменти, компанії варто відображати падання часткових інструментів, що заміщають, у такий же спосіб, що і модифікацію спочатку наданих часткових інструментів.

Деякі операції з виплатами, заснованими на акціях, надають право вибирати форму оплати. Компанія може зробити оплату по операції коштами або здійснити емісію часткових інструментів. Компанія повинна відображати в звітності цю операцію (або компоненти цієї операції) як операцію з грошовою виплатою, заснованої на акціях, якщо компанія прийняла зобов'язання зробити оплату коштами або іншими активами. Якщо ж таке зобов'язання не було прийнято, то операція реєструється як операція з виплатою, заснованою на акціях, з використанням часткових інструментів.

У тому випадку, якщо компанія надала протилежній стороні угоди право вибирати форму оплати по операції з виплатою, заснованої на акціях: коштами або шляхом емісії часткових інструментів, вважається, що компанія надала комбінований фінансовий інструмент. Такий інструмент включає борговий компонент (по якому протилежна сторона угоди вправі вимагати оплати коштами) і частковий компонент (по якому протилежна сторона угоди вправі вимагати оплати частковими інструментами, а не коштами).

Таким чином, виплати на основі акцій є новим інструментом капіталу, а їх облік важливим аспектом кожної корпорації.

Бібліографічний список

1. *Потапов А. В.* Основные особенности ведения учета по МСФО на предприятиях добывающей отрасли // Корпоративная финансовая отчетность. Международные стандарты. — 2007. — № 1.

2. *Вели Глен А., Шорт Деніел Г.* Основи фінансового обліку / Пер. з англ. О. Мінін, О. Ткач. — К.: Основи, 1997. — 943 с.

3. *Палій В. Ф.* Международные стандарты учёта и финансовой отчетности: Учебник 3-е изд., испр. и доп. М.: ИНФРА, 2008 — 512 с.— 4. www.ligazakon.ua

Стаття надійшла до редакції 15 травня 2013 р.

УДК 332:122.5

С. І. Ходакевич, к.е.н.,
доцент кафедри банківської справи,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ ТЕХНОПАРКІВ)

АНОТАЦІЯ. У статті розглядаються механізми та методи фінансування інноваційного розвитку економіки на прикладі банківського кредитування технопарків, як ключових інноваційних структур. Показані найефективніші форми кредитування технопарків банками. Запропоновано більш удосконалені механізми, методи та етапи кредитування банками України діяльності технопарків.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: технопарк, банк, венчурне фінансування, інвестиції, інновації, іпотечний кредит, овердрафт, венчурний банк, банк інноваційний.